Saxkjøbing Sukkerfabrik nr. 2
I tekst og billeder 1958-2010

Forskergruppen Støvmiderne
Sakskøbing 2010

Saxkjøbing Sukkerfabrik nr. 2

I tekst og billeder

1958-2010

Foreningen Forskergruppen Støvmiderne

Sakskøbing 2010

Sakskøbing Sukkerfabrik nr. 2
I tekst og billeder 1958-2010

Udgiver: Foreningen Forskergruppen Støvmiderne

Oplag: Første udgave

Redaktion: Aage Henriksen, Lise Autzen og Erik Petersen

Foto 2007-2010: Rene´ Larsen

Salg: Bøger og Papir, Sakskøbing og Nakskov
Telefon: 54704010
7475@bogpost.dk

Tryk: Forlaget Uhrskov
Særmarksvej 46a
6670 Holsted
Telefon: 75393095
frede@uhrskov.com
www.uhrskov.com

ISBN: 978-87-992908-3-3

Omslag: Hovedindgangen til Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto ca. 1990.

Indholdsfortegnelse

Forord---------- 5

Indledning---------- 5

Saxkjøbing Sukkerfabrik---------- 7

Saxkjøbing Sukkerfabrik 1992-2001---------- 30

Saxkjøbing Sukkerfabrik 2001-2010---------- 31

Kilder---------- 31

Billeder---------- 32

7

Forord

Det er i år 100 år siden Saxkjøbing Sukkerfabrik kørte den første kampagne.

I den anledning er jeg af Støvmiderne blevet opfordret til at skrive lidt om udviklingen og livet på fabrikken fra 1958 til dec. 1991, hvorefter produktionen blev indstillet.
Yderligere har jeg ganske kort berettet lidt om aktiviteterne på fabrikken indtil den i 2001 blev solgt til Martin Skibsted.

Jeg blev ansat som ingeniør på fabrikken den 1. marts 1958.
Det har været 35 særdeles spændende og udfordrende år, som begyndte med gamle dampmaskiner og roebaner, og som sluttede med computer og højteknologi.

Aage Henriksen
Tidligere overingeniør

Indledning

Denne bog om Saxkjøbing Sukkerfabrik er nummer 2, den første blev udgivet i marts 2009 og har titlen Saxkjøbing Sukkerfabrik 1909-2009, den beskriver for det meste bygningen af fabrikken samt betydningen for hele området.

Bogen Saxkjøbing Sukkerfabrik nr. 2 er Aage Henriksens erindringer som overingeniør på sukkerfabrikken i 35 år i perioden 1958-1992.
Vi prøver også at beskrive perioden 1993-2010, i 2001 blev fabrikken overtaget af Martin og Pia Skibsted.
Bogen indeholder ca. 60 billeder der ikke har været offentliggjort før.

Støvmiderne
2010

Saxkjøbing Sukkerfabrik 1958-1992

af Aage Henriksen

*Den **10/10 1910** er en dato, der har brændt sig ind i bevidstheden hos mange af de mennesker, der igennem tiderne har været ansat på Saxkjøbing Sukkerfabrik. Det var startdatoen på den 1. kampagne.*

Her skal berettes lidt om, hvad der er sket i de sidste 35 år af fabrikkens ”sukkertid”. Hverdagen og tidsånden var anderledes i 1958.

I kampagnen blev der arbejdet i 3-holdskift a` 8 timer med en fridag hver 3.uge.
Den normale arbejdstid i 1958 var 45 timer pr. uge. Få år senere blev arbejdstiden sat ned til 43 timer pr. uge.
Normaltimelønnen for ufaglærte var ca. 5,00 kr. pr. time.
På en vagt i kampagnen var der beskæftiget ca. 60-70 mand.
I nogle tilfælde var det nødvendigt, at arbejde i grupper på 3-4 mand, mens andre arbejdede enkeltvis.
Specielt i kampagnen, var omgangstonen mellem sukkermester/formand og arbejderen autoritær.
Efterhånden som udvikling, modernisering og automatisering i fabrikken skred frem, var der færre ansatte. Den enkelte medarbejder fik i nogle tilfælde et større område at varetage og dermed større ansvar.
Dette medførte større gensidig respekt arbejdsleder og arbejder imellem.

Det var også på den tid, hvor ledelsen kunne tolerere, at der i kroge på fabrikken fandtes små uofficielle ”smugkroer”, for eksempel ” Den Våde høne” eller ”Rønnøes kro”.
Selv en tørstig sjæl fra byen kunne om natten købe et par øl her.

Det normale transportmiddel til arbejdspladsen var dengang cyklen.
Først i 1965 blev der behov for at etablere en parkeringsplads, den fik indkørsel fra Skolegade.

I 1958 havde Saxkjøbing Sukkerfabrik en oparbejdning på ca. 2.800 tons roer pr. døgn og i kampagnen var der i alt beskæftiget ca. 600 personer.

I den øvrige del af året var der ansat ca. 160 personer til at varetage reparationer, udførelse af større og mindre nyanlæg samt udlevering af sukker og melasse. Til vedligeholdelse af roebanespornettet var der beskæftiget yderligere 10-15 mand.

Roerne blev transporteret til fabrikken med roetog, traktorvogne, lastbiler og enkelte hestetrukne vogne.
Roer fra Askø blev sejlet til Sakskøbing havn i pramme trukket af bugserbåden Havkatten. Herfra blev roerne losset i roebanevogne og kørt til fabrikken.

Selvom oparbejdningen af roer var mindst fordoblet siden starten i 1910, var det tekniske produktionsudstyr stadig ret umoderne i 1958.
En stor andel af energien til drift af centrifuger, snittemaskiner, roevask og roeelevator kom fra dampmaskiner med store svinghjul, som ved hjælp af lange aksler, hjul og remtræk fordelte kraften rundt i fabrikken.
Der var relativt få el-motorer og alt kørte på jævnstrøm.

Mange opgaver var meget fysisk arbejdskrævende og havde mange dårlige og nedslidte rygge til følge.

En af disse opgaver var for eksempel arbejdet ved kalkovnen, hvortil der skulle transporteres kalksten og cinders fra kalkstenspladsen til toppen af kalkovnen.
Kalksten og cinders blev ved håndkraft læsset på en lille sporvogn, der også ved håndkraft, blev skubbet ad et smalspor fra kalkstenspladsen igennem en tunnel med en maximal højde på under en meter, frem til en elevator ved kalkovnsbygningen og via elevatoren løftet op til kalkovnstoppen.
Dette var et meget hårdt og nedslidende arbejde.

Kalkovnen var, som så mange andre apparater en vital og uundværlig brik i hele procesforløbet. Blev der problemer her, for eksempel, hvis den brændte sammen eller gik ud, ville det skabe store problemer for fabrikkens drift.

Således kunne der nogle år før 1958 læses i avisen, at sukkerfabrikken måtte standse produktionen nogle dage, fordi ”kakkelovnen” var gået ud.

For øvrigt kunne gamle medarbejdere fortælle, at man tidligere var overbevist om at årsagen til, at der kunne være problemer med netop kalkovnen var, at den var bygget på en gammel gravhøj også kaldet troldehøjen.

I 1960 blev kalkovnen fuldautomatiseret, blandt andet med en bro fra kalkstenspladsen til toppen af kalkovnen. Der skulle blot ved hjælp af en gummiged fyldes kalksten og cinders i hver sin silo, hvorfra den nøje afmålte mængde på ca. 1 tons blev doceret ned i en lille vogn.
Denne kørte op ad broen til toppen af kalkovnen og leverede sten og cinders direkte ned i kalkovnen.
Udtagning af de brændte sten ved bunden af ovnen blev også automatiseret. Dette var tidligere et hårdt manuelt arbejde.

I slutningen 1950-erne begyndte den mekaniske optagning og læsning af roer i markerne. Dette medførte stigende mængder af både jord, sten, roetoppe, græs og andet ukrudt i tilførslen af roerne.
Det blev derfor nødvendigt at udvikle og fremstille et mere effektivt udstyr til opfangning og udskillelse af disse materialer.

Den første kontinuerlige stenfanger, der blev fremstillet og indbygget i en indsvømningsrende, blev konstrueret og installeret i Sakskøbing og blev senere indført på de andre DDS fabrikker.
Der blev fanget mange spændende ting ud over sten, for eksempel dele af gamle cykler, døde pattegrise og katte, som på grund af ændret læssemetode fra håndgreb til traktorgrab var havnet i roelæssene.
Mængden af sten, der i de følgende år blev fanget og udskilt, ofte med en størrelse på 20-30 cm. udgjorde de første par år 15-20 tons pr. døgn og steg til 30-35 tons pr. døgn efter den øgede fabrikskapacitet i 1963.

1958/1959 planlagde De Danske Sukkerfabrikker (DDS) en strukturrationalisering, der blandt andet gik ud på at nedlægge Højbygaard- og Maribo Sukkerfabrikker. Disse fabrikker producerede udelukkende råsukker, der blev transporteret til raffinaderiet Phønix i København, hvor det blev raffineret til raffinadeprodukter. Samtidig med nedlæggelsen af disse 2 fabrikker, skulle Phønix også nedlægges og raffinade- og styksukkerproduktion overføres til Sakskøbing.

Højbygaard lukkede efter kampagnen 1960 og Maribo efter kampagnen 1962.
Roerarealerne blev fordelt mellem Nakskov og Sakskøbing.
Den forøgede roemængde medførte, at Sakskøbings kapacitet skulle udvides til en oparbejdning på ca. 5.000 tons roer pr. døgn ved en normal kampagnelængde.
Samtidig med udvidelsen af kapaciteten og ombygningen til raffinaderidrift foretoges i 1963 også udskiftning og modernisering af næsten hele produktionsapparatet.

Af de væsentlige store ting kan nævnes:
De gamle dampmaskiner med deres remtræk blev erstattet med dampturbiner og vekselstrømsgeneratorer.
2 nye højtrykskedler (40 ato) til dampproduktion.
Overgang til udelukkende kontinuerlig diffusion. Diffusionstruget fra Maribo blev overført til Sakskøbing.
Nye fuldautomatiske sukkercentrifuger. Ved de gamle centrifuger blev sukkeret gravet ud ved håndkraft med store træspader.

Hovedfabrikken var delt op i 2 produktionsafsnit: forfabrikken og sukkerhuset.

Fremstilling af raffinadevarer direkte fra roen var ikke tidligere set.

Sukkerhuset blev næsten ryddet, og de gamle apparater og maskiner blev erstattet med nye.

Det sukker, der nu blev produceret i Sakskøbing, var udelukkende raffinadekvaliteter.
Det vil sige:
1: X-sukker. Et meget ”rent” produkt, der fortrinsvis anvendes i industrien.
2: Perlemelis. Et storkornet og meget ”rent” produkt, der fortrinsvis anvendes i industrien til syltning og marmeladeproduktion og som kagepynt .
3: Krystalsukker. Sukker der anvendes til fremstilling af ”Hugget sukker”.

Til lagring af sukkeret blev der i årene 1962-1963 opført 2 siloer, der hver kunne rumme 12.000 tons, samt en 6-etages bygning i hvilken produktion af styksukker, pakning af sukker i sække, afsendelse og ekspedition skulle finde sted. I daglig tale kaldet pakkeribygningen.

Jordbundforholdene var ikke de bedste for bygning af disse store bygningsværker.
Det var derfor nødvendigt af pilotere.
Både pakkeribygningen og de 2 siloer står derfor på 15 m lange 30x30 cm betonpæle, da undergrunden for en stor del består af kalk og kridt i plastisk form.

Ved dette store byggeprojekt var følgende firmaer involverede:
Arkitekter på pakkeribygningen: Hvidt og Mølgaard Nielsen.
Rådgivningsfirmaet: Ostenfelt og Jønson for rådgivning og tegning af siloer (nu COWI).
Pilotering: Firmaet C. T. Winkel.
Betonarbejde: A/S Højgaard og Schultz.
Murerarbejdet: Firmaet Ewald Andersen, Nykøbing F.

Maskiner og udstyr til fremstilling og pakning af styksukker blev dels overført fra Phønix og dels suppleret med nyindkøbte.

Det var helt nye produkter, der nu blev fremstillet på fabrikken i Sakskøbing.

For styksukkerets vedkommende var det følgende:
Hugget sukker, benævnt Hugget Krystal i ½ kg pakker og løst i 20 kg kasser.
Restaurationspakninger med 2 sukkerterninger.
Hård Raffinade og Løs Raffinade, begge styksukker til det norske marked.
Portionsposer med 6 g. Løst sukker til restaurationsbranchen.
Mokkasukker i æsker a´360 g.
En lovændring i 1977 forbød markedsføring i 360 g. æsker, hvorefter dimensionen blev ændret til 500 g. pakninger.
Dette medførte en stor ændring af produktionsanlægget, der samtidigt blev udvidet og fuldautomatiseret.
Nedsækning af sukker løst i 50 kg og 25 kg papirsække blev flyttet til den nye pakkeribygning. Fra ca. 1970 blev der, efter ønske fra det norske marked, pakket sukker i 10 kg poser med hank.
Rygtet ville vide, at netop 10 kg sukker var en passende mængde til brug ved hjemmebrænding.

Der var nu også kommet nye navne ind i sproget på fabrikken. Maskinerne havde navne efter de firmaer, de var leveret fra.

Det var navne som for eksempel Hesser, Høweler og Elba, og de folk der passede disse maskiner fik navne som Hesseführer, Høwelerfører og så videre.

På fabrikken var det normalt, at folk havde navne eller ”stillingsbetegnelse” efter den beskæftigelse de havde i kampagnen.
Til daglig hørtes navne som for eksempel Fordamper, Koger, Nedsækker, Indsvømmer, Trugpasser, med flere.

Ved indførelsen af lagring af sukker løst i silo i 1963, var det nu slut med det hårde fysiske arbejde med at bære og udlægge de 50 kg tunge sukkersække på lageret, for senere at udtage dem til læsning på banevogne. Indtil få år før var det 100 kg sukker i jutesække, man håndterede.

Kampagnen 1963 var den første kampagne under de nye betingelser med den større oparbejdning på ca. 5.000 tons roer pr. døgn, et nyt produktionssystem og nye produkter.
Denne første kampagne forløb stort set vellykket.

Med styksukkerproduktionen og pakkeridriften indledtes der nogle nye arbejdsforhold i fabrikkens historie.

I kampagnen arbejdes der naturligvis i 3-holdsskift hele ugen.
I pakkeriet blev der nu 3-holdsdrift hele året. Der blev arbejdet fra kl. 6 mandag morgen til kl. 6 søndag morgen med fri søndag. Arbejde på lørdage blev dog senere afskaffet.
Som noget nyt blev der nu ansat kvindelig arbejdskraft i produktionen. Det var fortrinsvis til arbejde ved de maskiner, der fremstillede mokkasukker og 2-stk pakninger.
Tidligere blev kvinder kun ansat til rengørings- og laboratoriearbejde.

Allerede året efter i 1964 skulle der markedsføres et nyt styksukkerprodukt benævnt Let Krystal. Til denne produktion blev der indkøbt et stort fuldautomatisk fransk anlæg af mærket Chambon, så nu blev der også en ”Chambonfører”.

Let krystal var et letopløseligt stykke sukker pakket i 3 lag i æsker med 500 g. i hver.

I årene 1973 – 1975 blev der på Chambonen også fremstillet et styksukkerprodukt kaldet Kandisukker, ikke at forveksle med Kandis, bestående af hvidt sukker tilsat rørsukkermelasse og ammonieret karamel.
Efter få år blev produktet, på grund af sundhedsrisiko, taget ud af produktion.

1965 var også året, hvor den del af Sakskøbing å, der i et meget snoet forløb passerede fabrikkens bassinarealer syd for Lollandsbanen, blev omlagt til at følge udkanten af Holmeskoven. Åløbet fra Lollandsbanen til Saxes Alle blev ligeledes rettet ud.

Samme år opførte fabrikken en stor tank på havnen beregnet for afskibning af melasse i tankskibe. Den blev husket, fordi den efter få år på grund af jordbundsforholdene sank i den ene side, så den kom til at stå skævt. Den blev senere rettet op.

Det gl. graderværk, som var benævnelsen for det store køletårn af træ, blev fjernet og erstattet af et stort dyse- kølebassin vest for fabrikken. Vandtågen herfra kunne i visse situationer give problemer for trafikken på Saxes Alle. For at dæmpe generende vandtåge på fabriksområdet blev der øst for bassinet plantet en lille skov.

Kampagnen i 1965 vil blive særligt husket.
Det var den sidste kampagne med roebanerne.
Vejret var fra midten af november måned meget dårligt for arbejdet i roemarkerne.
Fra Mortensaften og et par dage frem var der snestorm.
Roetogene, især på det sydlige net, kørte totalt fast i snemængderne og enkelte lokomotiver blev afsporede.
Alt arbejde i markerne var naturligvis indstillet, og transport af roer ad landevejen var meget begrænset.
Dette betød, at tilførslen af roer næsten var indstillet. Fabrikken måtte derfor køre med stærkt nedsat drift i et par dage.

Efter perioden med snestorm var markerne meget fugtige. Dette medførte dårlige arbejdsforhold resten af kampagnen.
Jordprocenterne i læssene var derfor tårnhøje.
Når sidefjældene på roebanevognene blev slået ned, stod der ofte en mur af ”plutte” iblandet ganske få roer.

Med indstillingen af roebanedriften var en epoke, der begyndte i 1910 nu slut.
I årene 1960 -1962, hvor både Højbygaard og Maribo sukkerfabrikker lukkede, blev det meste af spornettet ved disse fabrikker lagt ind under Sakskøbing. Det medførte, at det totale spornet her ved indstillingen af roebanedriften udgjorde i alt ca. 170 km.
Spornettet blev de næste par år taget op, og skinnerne solgt som gammelt jern.
Der blev i disse år, i adskillige haver på Lolland, opsat mange meter hegn med roebaneskinner som stolper.

Roetoget kunne også anvendes til andet end transport af roer.
Således foretog funktionærer og deres familier, med fabriksbestyrer Stampe Sørensen i spidsen, i 1959 en sommertur med toget. Et diesellokomotiv, med maskinmester Poul Jensen som lokofører, blev spændt for en række rengjorte roebanevogne udstyret med bænke. Selskabet med børn, barnevogne og madkurve kørte gennem det lollandske landskab til skovene ved Maribosøerne, hvor man inden hjemturen hyggede sig med leg med børnene og nød den medbragte mad.

Efter nedlæggelsen af roebanerne skulle samtlige roer nu transporteres via landevejene og aflæsses på fabrikken fra lastbiler og traktorvogne.

Sommeren inden kampagnen i 1966 blev en meget travl periode med flere store projekter. Der blev bygget ny vejerbod med nye brovægte til ind- og udvejning.

Et stort roedepot med højtliggende kørebaner og portalkraner til tipning af de køretøjer, der ikke var selvtippere, opførtes på det tidligere baneterræn nord for fabrikken. Det skulle kunne rumme 10.000 tons roer.
Tæt op ad roedepotet blev bygget en ny prøvevask- og laboratoriebygning med udstyr til behandling af de roeprøver, der løbende skulle udtages fra køretøjerne.
Fra roeprøverne bestemmes jordprocent og sukkerindhold. Disse procenter danner grundlag for afregning af det enkelte læs.

Den gamle prøvevask- og laboratoriebygning fra 1958 blev samtidig fjernet.

Som noget nyt spules roerne ud af roebjerget med en kraftig vandstråle, der ”svømmer” roerne til roepumpen. Herfra pumpes roerne ind i fabrikken.
Her kommer et nyt navn ind i sproget. Vandkanonerne der anvendes var af fabrikatet Elfa og der tales nu i det daglige sprog om Elfa kanoner og Elfa vand.

Op- og nedkørselsbanerne var efter lollandske forhold lidt for stejle. Det gav i begyndelsen ofte problemer for traktorer med mindre motorkraft, der vanskeligt kunne trække roelæssene op.
Betonarbejdet ved opførelsen af roedepotet blev udført af firmaet Klemmensen og Nielsen A/S, Nykøbing F.

Remisebygningen, der havde fungeret som værksted for lokomotiver og nogle få lastbiler, blev fjernet. I stedet blev der på pladsen øst for sukkerlageret opført et autoværksted til service og reparation at det stigende antal køretøjer, for eksempel lastbiler, læssetraktorer og gaffeltrucks.

På pladsen, hvor de gamle aflæsningsveje og roerender havde ligget, blev der opført en ny folkestuebygning med kantine, bad og omklædningsrum.

Kantinen blev flittigt brugt til indtagelse af den daglige madpakke, og samtidig kunne der nu købes både drikkevarer og kaffe.
I disse lokaler blev der afholdt mange møder, sammenkomster og flere gode fester. Det kunne blandt andet være jubilæer, runde fødselsdage og konfirmationer.

Kalkslam fra saftrensningen var fra fabrikkens start blevet ledt ud i bassiner øst for fabrikken, hvorfra det om sommeren blev udgravet og på lastbiler kørt ud på diverse marker som jordforbedring.
Det gav ofte lugtgener og forurening af vejene.
Omkring 1967 blev der installeret nye slampressere, der pressede kalkslammet så tørt, at det i kampagnen kunne udkøres til landmændene eller oplagres i en nybygget lagerhal øst for fabrikken.
Den til landmændene udkørte kalk oplagredes nogle steder i større eller mindre bunker, der blev lysere, når det tørrede. Disse hvide toppe i landskabet er ofte blevet kaldt de små hvide bjerge.

I 1960-erne løste sukkerfabrikken også landbrugstekniske opgaver for roedyrkerne. Der blev anskaffet materiel til at nedfælde flydende ammoniak som gødningsmiddel i roemarkerne. På fabrikken kunne roedyrkerne også købe gift for eksempel DDT til skadedyrsbekæmpelse i roemarkerne.

I 1966 henvendte en kreds af lodsejere sig til fabrikkens ledelse vedrørende de lavtliggende engarealer ved Kalø- grå.
Man havde et forsalg til og et ønske om, at få kørt opgravet bassinjord fra bassinerne ved fabrikken ud til opfyldning af de lavtliggende og ofte oversvømmede enge, for senere at kunne anvende arealerne til landbrugsjord.

Der havde tidligere været store planer om at bygge en dæmning tværs over Kalø- vig for derefter at tørlægge vigen og inddrage den til landbrugsjord. Det blev imidlertid kun til planerne.
Jordbassinerne ved fabrikken blev gravet ud om sommeren. De senere år blev jorden kørt med roebane til et område ved Holmeskoven langs med Nystedvej. Området blev kaldt Alperne.

Bassinarealerne ved fabrikken var nu ved at være total fyldt op med jord fra svømme- og vaskevandet. For at udnytte den sidste plads gjaldt det om at styre vandstrømmenes forløb på den mest optimale måde.

I det daglige var det Emil også kaldet Bassin Emil, der styrede dette. Der kunne af og til opstå mindre diskussioner, for eksempel om vandet skulle ledes den ene eller anden vej. En dag førte en sådan mindre diskussion til, at Emil skubbede kasketten bagud, spyttede skråen ud, kløede sig i nakken og proklamerede på bredt lollandsk : ” Godt nok har jeg ikke gået på hverken Sorbonne eller Oxford, men jeg ved da, at vand ikke kan løbe opad”.

Da det ville blive for dyrt af transportere bassinjorden til Kalø- grå på lastvogne, blev der truffet aftale med lodsejerne om at pumpe det jordholdige vand ud på engene, hvor jorden kunne aflejres og vandet løbe ud i vigen.
Det drejede sig om ca. 70 ha, der var ejet af 20 lodsejere fra egnen omkring Kalø og Tårs. Lodsejerne havde organiseret sig i et lodsejerlav med gdr. Alfred Arildsen som formand.
Alle tilladelser vedrørende aktiviteterne i Kalø- grå blev behandlet i og givet af en til formålet nedsat landvæsenskommission henholdsvis med dommer Kristian Jensen, Maribo og senere dommer Axel Hillerup, Sakskøbing, som formænd.
Tilladelse blev givet på betingelse af maksimal opfyldning med jord til kote 2, det vil sige 2 meter over normal vandstand, og at det klarede vand, der ledes ud i vigen, skulle være rent.

På fabrikken blev der i 1968 bygget en pumpestation samt lagt en ca. 8 km lang 50 cm rørledning af centrifugalstøbte betonrør ud til Kalø-grå. Det var store vandmængder, ca. 16.000 liter pr. minut, der skulle udpumpes.
Rørledningen blev på et langt stykke af vejen ud til Kalø-grå nedgravet på arealerne, hvor der tidligere havde ligget roebanespor.

Den første udpumpning fandt sted i kampagnen 1968 på en fra vigen lidt tilbagetrukken lod. I de følgende 2 kampagner blev smudsvandet ledt direkte ud på engene, hvor jordpartiklerne bundfældede sig. Vandet løb direkte ud i vigen.
Vandet indeholdt imidlertid en del mindre roespidser og andre organiske urenheder.
Fiskerne i området klagede over, at alt liv i Kalø-vig var dødt på grund af forurening og iltsvind.
Derefter blev der bygget volde og området opdelt i bassiner.
Smudsvandet skulle nu gennemløbe 3 bassiner, hvor jord og grus bundfældedes inden det nu klarede vand blev ledt ud i vigen.
På denne måde blev der færdigopfyldt ca. 15 ha, der efter dræning er blevet til landbrugsjord.
Sådan fungerede det indtil 1984, hvor en ny lov forbød opfyldning på og ændring af kystnære engarealer.
Det betød, at de sidste ca. 30 ha eng, som endnu ikke var inddraget, ikke kunne indgå i opfyldningsplanerne.

For at skaffe plads til roejorden i fremtiden, fik fabrikken via en ny landvæsenskommissionskendelse, tilladelse til at opfylde de herefter resterende arealer til kote 5, men på betingelse af at arealerne efter endt opfyldning blev udlagt til naturområder. Dette medførte, at DDS var tvunget til at købe disse arealer af lodsejerne. Efter fabrikkens lukning blev arealerne solgt til Knud V. Jensens fond.

Ved slutningen af kampagnen 1974 tilstoppedes pumpeledningen til Kalø- grå med groft grus, hvilket medførte, at alt vandet i ca. 2-3 uger måtte ledes ud på fabrikkens arealer syd for Lollandsbanen. Her var der meget begrænset plads til opfyldning af jord. Natten mellem 1. og 2. juledag skete det!! Der var der ikke mere plads, og vandet var lige ved at løbe ud i Sakskøbing å.
Samme nat lykkedes det heldigvis at få hul igennem pumpeledningen og udpumpningen kunne genoptages.

Året efter blev der, for at hindre fornyet tilstoppelse af rørledningen, bygget et anlæg umiddelbart før pumpestationen til udskillelse af den groveste del af gruset, et såkaldt Ditrior- anlæg.
Fra smudsvandet udskiltes der her ca. 6.000-8.000 tons grus pr. kampagne.

Samtidig med Kalø-grå projektet, blev der for at skaffe vand til indsvømning og roevask, det vil sige det vand der skulle ende i Kalø-grå som smudsvand, etableret en pumpestation ved åens udløb i Sakskøbing havn.
Herfra pumpedes vandet via en rørledning til en stor sø (vandreservoir), der var blevet udgravet på et areal mellem fabrikken og Saxes Alle.

Rent vand til produktionsformål og sanitært brug, kom fra egne boringer på fabrikkens grund eller tæt derpå.

En af de boringer, der lå udenfor området, var en vandboring i doktor Nielsen have mellem Saxes Alle og Lollandsbanen.
Det medførte, at ”doktor Nielsen vand” var en betegnelse der indgik i det daglige sprogbrug.

Som følge af mindre kvæghold i landbruget faldt behovet for brug af roeaffald som foder.
I 1967 blev der bygget et tørreri til tørring og pilleproduktion af roeaffald i kampagnen og til det tilsvarende af lucerne i sommerperioden.

Samtidig opførtes en lagerbygning til foderpillerne. Tørreanlægget havde en kapacitet på 10 tons vandfordampning pr. time. Det blev leveret af det schweiziske firma Swiss- combi.

Høst og transport af lucernen blev udført af sukkerfabrikken. Lucernetørringen blev dog indstillet et par år efter oliekrisen i 1973.

Pillerne fra roeaffaldet blev markedsført under navnene: Pulpetter og Kosetter. Sidstnævnte var tilsat 35 % melasse. Lucernepillerne blev markedsført under navnet Grønetter.

At sukkerfabrikken producerede flere tusind tons ”affald” i døgnet, lød i visse ører ikke særligt godt.
Derfor forsøgte man at indføre et mere neutralt ord i stedet for affald, nemlig roepulp eller pulp, men det slog aldrig igennem. Affaldet hed affald, og det kunne ikke ændres.

Der blev i 1971 anskaffet automatiske pallelastere til 25- og 50 kg sukkersække samt til 10 kg kasser og pakker med styksukker.
En ny arbejdsmiljølov fra 1977 satte yderligere begrænsninger for håndtering af tunge byrder.
Den epoke, som begyndte i 1910 med indlægning på lager samt udtagning og læsning af sukker i 100 kg jutesække, var hermed slut.

Den voldsomme storm den 17. oktober 1967 gik heller ikke sukkerfabrikken ram forbi. Om aftenen blæste taget af et nyopført garageanlæg til lastbiler.
Væggene på sukkerbroen mellem sukkerhus og pakkeribygning blev flået i stykker, og sukkeret på transportbåndene blæste ud over taget på sukkerlageret.
Det store neonlysskilt med DDS logoet på pakkeritårnet blæste over på den anden side af Lollandsbanen, og et meget stort gammelt træ ved indkørslen til Slentegården væltede, dog uden at gøre skade.

I 1971 blev der opført endnu en sukkersilo. Denne skulle rumme 16.000 tons sukker.
Da de 2 tidligere byggede sukkersiloer blev fyldt med sukker første gang, sank de begge ca. 20 cm til trods for, at de begge blev piloteret med 15 m lange betonpæle.
Dette ville man ikke risikere med den nye silo.
Alle forholdsregler blev taget. Der blev her piloteret med 30 m lange betonpæle.
Siloen blev bygget på en meget større grundplade og blev placeret 10 m fra den nærmeste af de andre siloer.
Og endelig, for at være helt sikker, blev den bygget 20 cm. højere en de andre siloer, således at de alle ville stå i samme højde, hvis den alligevel skulle sætte sig.
Da siloen første gang blev fyldt med de 16.000 tons sukker, flyttede den sig ikke en mm, og har ikke gjort det siden.

Når man kigger rigtigt godt efter, kan man se højdeforskellen mellem de 2 vestligste siloer og se, at broen mellem dem har en svag stigning mod vest.

I 1972 var det 100 år siden C. F. Tietgen stiftede De Danske Sukkerfabrikker. Det skulle fejres.
Alle medarbejdere med ledsagere fra samtlige fabrikker og afdelinger blev i april måned inviteret til fest i det gl. Bellacenter i København med transport og hotelophold betalt. Det var en kæmpefest med ca. 3.200 deltagere til middag kl. 18.00, hvor Tivoligarden spillede ved ankomsten. Otto Leisner var konferencier. Efter middagen var der dans i 2 haller.

I disse år var tiltaleformen De – du under ændring i samfundet.
På fabrikken var det naturligt, at funktionærerne var De`s med de timelønnede medarbejdere.
Funktionærerne var stort set også De`s indbyrdes.
På et stort fællesmøde i 1972, blev det fra de timelønnedes side ved Hans Pipper foreslået, at alle skulle være du´s.
Det blev omgående vedtaget, og fra næste morgen var alle du´s.

Omkring 1972 blev der gjort de første spæde forsøg med computerteknologi til indsamling af data. Det første ”datamatrum” blev indrettet.
”Computeren” var på størrelse med en pæn kommode og blev fodret med data via hulkortstrimmel.
I de første år styrede den ikke. Den indsamlede alene data, såsom temperaturer, saftnivauer i beholdere og tanke samt flow i diverse saftrør i den del af fabrikken, der blev kaldt sukkerhuset.
Softwaresystemer og programmer udvikledes og revideredes løbende.
I kampagnen 1976 styrede datamaten en del af processen i sukkerhuset.

Anlægget var leveret af det dengang kendte firma Regnecentralen, stiftet af den lige så kendte Christian Rovsing, medens system- og programudvikling blev foretaget af fabrikkens egne teknikere og især af ingeniør Ole Kliim Olsen.

Som følge af oliekrisen blev de 2 oliefyrede 40 ato. dampkedler før kampagnen 1974 ombygget til kulfyring. Nu blev der igen brug for den gamle kulplads, som måtte udvides. De første mange partier kul blev leveret/fragtet fra Sydafrika, senere fra det tidligere Østtyskland og Polen.
.

I 1975 var der underskud af sukker indenfor EU. I årene 1975, 1976 og 1979 blev der importeret rørråsukker fra Britisk Guyana i Sydamerika samt enkelte laster fra Cuba. Sukkeret blev om sommeren indsmeltet og raffineret til hvidt sukker på fabrikken i Sakskøbing.

Da den mindste skibsstørrelse, der kunne chartres til sejladsen over Atlanten var på 5.000 tons, kunne ingen af de Lolland - Falsterske havne anvendes til udlosningen. Den nærmest anvendelige kaj var ved SEAS´s Masnedsøværk, hvorfra sukkeret blev kørt til Sakskøbing på lastbiler.

Sukkeret blev oplagret på fabrikkens roeaffaldsplads og i pillelageret.
I 1975 importeredes ca. 30.000 tons.
I 1976 importeredes ca. 10.000 tons og igen i 1979 ca. 25.000 tons.

Til de 25.000 tons i 1979 kunne der kun chartres skibe til henholdsvis 10.000 tons og 15.000 tons. Disse skibe kunne ikke, på grund af dybdegangen, gå ind i havnen ved Masnedsø. Derfor blev de i Kalundborg lænset for halvdelen af lasten, som pr. lastvogn blev kørt til Sakskøbing, hvorefter skibene gik til Masnedsø med den anden halvdel af lasten.
Sommerkampagnen i 1981 blev aflyst, da et skib med 10.000 tons sukker gik ned i Atlanten.

Bortset fra roerenden, som den forreste del af fabrikken blev kaldt, var stort set hele fabrikken i drift, incl. kedler og turbiner.
At køre kampagne i sommermånederne var ofte en meget varm affære. Temperaturen kunne flere steder i fabrikken komme op imod de 40 gr.C.

I 1975 blev DDS interesseret i afsætning af sukker til det engelske industrimarked. Det krævede imidlertid, at sukkeret blev leveret løst direkte i kundernes siloer.

Levering i tankbiler var urealistisk til de mængder, det kunne dreje sig om.
I denne sommer udførtes derfor utallige forsøg med at fylde og aflæsse 40 fods containere med 20 tons sukker. Containeren blev foret med en stor plastikpose, der skulle udskiftes efter hver fyldning. Efter utallige forsøg lykkedes det at få sukkeret både ind og ud af plastikposen. Denne løsning førte derefter til eksport af store

mængder sukker til England. Året efter blev denne eksport af sukker i containere, overført til Nakskov Sukkerfabrik.

Sidst i 1970-erne var der mulighed for eksport af sukker til Israel. Dette krævede en koscher- godkendelse, det vil sige, at der ikke måtte anvendes tilsætningsstoffer med relation til svinekød i produktionen.
For at få denne godkendelse, gennemgik overrabbiner Bent Lexner fremstillingen af sukker på fabrikken.

I 1977 blev de tekniske kontorer (drifts- og ingeniørkontorer) udvidet med ca. 200 m².
Der blev blandt andet etableret en ”bro” fra det gamle ingeniørkontor til sukkerlagerets plan 2 således, at der nu blev direkte adgang fra frabrikken til pakkeriet. Samtidig blev de gamle kontorer ændrede og moderniserede.

Da Sakskøbing nu var blevet DDS´ specialfabrik med produktion af styksukker og andre specialprodukter og derfor kørte ”kampagne” året rundt, var fabrikken blevet selskabets besøgsfabrik.
Det første store besøg fandt sted i kampagnen 1965, hvor samtlige medarbejdere fra hovedkontoret med ledsagere i særtog blev transporteret direkte til perronen på fabrikken.

I kampagnen 1972 var der besøg og rundvisning af det diplomatiske korps i Danmark, det vil sige samtlige udenlandske ambassadører og ambassadefunktionærer med ledsagere, ca. 150 personer.

I 1978 og 1985 inviterede DDS selskabets aktionærer til et besøg på fabrikken. Ca. 250 modtog hver gang invitationen, hvoraf hovedparten blev befordret med særtog fra København direkte til fabrikken.
Det krævede planlægning og timing samtidig at føre alle disse gæster, opdelt i hold, gennem fabrikslokalerne i produktionsretningen.
Efter rundvisning blev der i kantinen serveret middag og kaffe.

I Sakskøbing var der mange spændende besøg af større eller mindre grupper fra udlandet. Dette på grund af DDS` udlandsafdeling, der leverede maskinanlæg,

ombyggede og moderniserede sukkerfabrikker blandt andet i Rusland, Kina, Vietnam og i de tidligere østeuropæiske lande.
Samarbejdet med Rusland førte til, at Sakskøbing fabrikken fik installeret en roterende stenfanger leveret fra Rusland. I daglig tale kaldet ”russeren”.

Det foranledigede et besøg af en større russisk delegation, der ankom til fabrikken under stort politiopbud.
Efter rundvisningen var der, som sædvanlig, servering af kaffe og kager i kantinen samt lidt at drikke og ryge.
Til den anledning havde man indkøbt et større lager af russisk vodka, men det viste sig imidlertid, at de russiske gæster foretrak Brøndum snaps.
Disse besøg kunne føre mange sjove og usædvanlige oplevelser med sig. For eksempel tømte den russiske industriminister ved denne lejlighed cigarkassens indhold i sin inderlomme.

DDS var i mange år eneleverandør af sukker til det norske marked, der som det eneste land i Europa ikke havde nogen sukkerproduktion.
Dette medførte flere årlige besøg og rundvisning af norske grossister, storkøbmænd og industrikunder.

Derudover var der i hver kampagne mange besøg af diverse grupper og foreninger.

I kampagnen blev der hvert år arrangeret besøg for tidligere ansatte til en rundvisning i fabrikken, efterfulgt af en kop kaffe og en snak om gamle dage.
Denne tradition blev i de senere år udvidet til er arrangement med ægtefæller, og kaffen blev erstattet med et måltid mad i kantinen.

I takt med at roetilførslen ad landevejen var forøget og dermed trafikken til og fra fabrikken var steget, var der blevet behov for at ændre til- og frakørselsforholdene.
Fabriksbestyrerens store villa blev revet ned for at give plads til en ny indkørsel fra Nykøbingvej. Maskinmesterboligen på hjørnet af den interne vej kaldet ”Sugarstreet”, blev også revet ned for af bedre forholdene for udkørsel af de efterhånden meget store køretøjer.

Omkring 1980 kom der fra flere industrier for eksempel Coro- food og Nestle`
efterspørgsel af sukker, hvor enten de største eller de mindste sukkerkorn, eller både de store og de små korn var frasigtet.
Dette medførte anskaffelse af sigtemaskiner og opbygning af anlæg til fremstilling af mange forskellige kvaliteter efter de forskellige kunders ønsker.
På disse anlæg, der var placeret i pakkeribygningen, steg fremstillingen af produktet kaldet ”sigtesukker” i løbet af få år til 20-25.000 tons pr. år.
Alt blev leveret til kunderne løst i tankvogne.

Nedsækningen, som var benævnelsen for arbejdet med at afveje og aftappe sukker i sække, havde indtil 1982 været halvautomatisk, idet ”nedsækkeren” blot skulle sætte en tom sæk på maskinen for derefter lukke den fyldte sæk og fjerne den.
Denne funktion blev nu fuldautomatiseret, idet Saxkjøbing Sukkerfabrik i samarbejde med Bates Ventilsække Co, der var leverandør af papirsække, udviklede et fuldautomatisk anlæg.Få år efter blev dette anlæg også indført på de øvrige DDS fabrikker.

I 1983 blev tørreriet ombygget til kulfyring. 2 år senere i 1985 blev kapaciteten øget til det 3-dobbelte, nemlig til 30 tons vandfordampning pr. time.
Det gav nu en produktion på 30- 35.000 tons foderpiller pr. kampagne.
Et helt nyt anlæg blev installeret i den gamle bygning, som blev forlænget med 5 m.
Den store tørretromle blev fremstillet i Tyskland, og sejlet fra Rhurområdet via Rhinen til havnen i Sakskøbing. Derfra blev den transporteret på baneblokvogn til fabrikken.

Til lagring af den nu meget større mængde foderpiller, blev der langs med Nykøbingvej opført en stor lagerbygning til ca. 16.000 tons foderpiller.

Opstarten på det nye tørrerianlæg blev ret dramatisk. I kampagnens første uge lykkedes det ikke at starte anlægget og roeaffaldet hobede sig derfor op på affaldspladsen.

Det var netop den uge, hvor Saxkjøbing Sukkerfabrik fejrede sin 75- års fødselsdag den 10 /10 1985, med en velbesøgt reception i kantinen.

Da anlægget var klar til start lørdag den 12/ 10 1985, opstod der kort efter nogle tekniske problemer, som blandt andet medførte, at der udbrød en voldsom brand i den store roterende tørretromle. Der blev omgående slået alarm til brandvæsnet, som hurtigt kom til stede.
Tromlen var fyldt med halvtørret affald tilsat melasse. Det var en vanskelig opgave at få ilden slukket inde i tromlen, derfor blev den langsomt tømt for det brændende materiale. Tromlen havde heldigvis ikke taget skade, men hele det store nye og nymalede anlæg så ikke godt ud.
Mandag den 14/10 var det planlagt, at bestyrelsen for DDS og direktionen skulle besøge fabrikken for at se, hvad man havde fået for de 50 millioner kr., der var bevilliget til det nye tørreri.

Det lykkedes ved intenst arbejde i weekenden incl. nætterne, at få fjernet alle sporene efter branden, samt at få det nye tørreri startet op.
Da gæsterne ankom mandag kl.14.00, kørte tørreriet med fuld kapacitet og med den flotteste hvide dampfane fra skorstenen.

Fra 1963 til ca. 1985 gennemførtes der løbende udvidelser og moderniseringer af produktionsapparatet. Det medførte en gradvis stigning i oparbejdningen af roer fra ca. 5.000 tons til ca. 6.000 tons pr. døgn.

I samme periode skete der også en stadig stigende indføring af automatik til styring og overvågning forskellige steder i produktionen.
For eksempel blev kogeautomater indført.
Ved kogeapparaterne, hvor krystallisationen fandt sted, kontrollerede ”Kogeren” udviklingen af krystallernes størrelse ved at kigge ind i apparatet gennem en kikkert og ved at udtage en saftprøve med krystaller/fyldmasse til vurdering.

Sukkerfabrikkernes udviklingsafdeling i Nakskov (DT), havde udviklet en kogeautomat, der kunne styre denne proces, hvilket dog ikke overflødiggjorde kogerens tilstedeværelse.

En anden væsentlig ændring var udskiftning af de gamle tyndsaftfiltre, der blev renset ved håndkraft. Dette var et meget arbejdskrævende, hårdt og især varmt arbejde.
Disse gamle filtre blev udskiftet med nye automatiske, der også var udviklet af DT.
Disse filtre kunne nu overvåges af een person fra et kontrolrum.

I 1982 var der udenfor kampagnen ansat ca. 250 medarbejdere, heraf ca. 100 i pakkeriet. Fabrikkens faste arbejdsstyrke bestod udover de ufaglærte af en større gruppe smede, maskinarbejdere og elektrikere samt få tømrere og malere.
Til kampagnen ansattes yderligere 50 medarbejdere.
Af den samlede medarbejderstab, var der ca. 50 funktionærer.

Automatisering og indførelse af ny teknologi medførte en gradvis reducering af medarbejderstaben.

Markedet udviklede sig stadig. I 1985 fremkom industrien med et ønske om sukker leveret i 1.000 kg plastsække. Der blev derfor anskaffet et afvejnings- og pakkeanlæg til dette formål.

I 1986 var der atter efterspørgsel efter et nyt sukkerprodukt, et meget letopløseligt sukker kaldet ”aglomereret sukker” eller instant sugar. Fortrinsvis til anvendelse i kaffeautomater.
Det var noget helt nyt. Der fandtes ingen kendte anlæg på hvilket dette produkt kunne fremstilles. Der blev indledt et samarbejde med firmaet Niro Atomicer, der på dette tidspunkt tilhørte DDS- gruppen. Det førte til udvikling og opbygning af et stort aglomereringsanlæg, placeret i pakkeribygningen.

Små pakker med 2 stk. - sukker og 6 g sukkerposer blev i stigende grad brugt også som reklame af forskellige firmaer, det vil sige med forskellig tekst, farve og logo. Dette medførte en stor lagerbeholdning af indpakningspapir i mange varianter.

Derfor opstod tanken om etablering af et trykkeri, så man kunne nøjes med at lagerføre utrykt papir, for selv at kunne trykke de forskellige varianter i takt med behovet. Der blev derfor i 1989 indkøbt en trykkemaskine til denne opgave, og på plan 3 i pakkeriet blev der indrettet et trykkeri.

I takt med tidens tekniske udvikling blev der i 1990 indledt en gennemgribende modernisering af fabrikkens automatik og styresystemer.
Det tidligere datamatrum blev udvidet og indrettet til kontrolrum. Herfra kunne 2-3 operatører i kampagnen 1991, der skulle blive den sidste, foran computerskærme overvåge og styre stort set hele forfabrikken.

Oparbejdningen af roer blev nogle dage i kampagnen 1991 reduceret med ca. 1.000 tons pr. døgn på grund af indsmeltning af et parti roeråsukker fra Anklam, en Danisco-fabrik i det tidligere Østtyskland.

Mandag den 16. januar 1989 kom meddelelsen om, at Grindstedværket, De Danske Spritfabrikker og De Danske Sukkerfabrikker var fusioneret til DANISCO. Umiddelbart fik denne fusion ingen indflydelse på Sakskøbing fabrikken, men ret hurtigt følte de fleste, at den gamle "sukkerånd" gradvist forsvandt. Det var trist at se det gamle hæderskronede C. F. Tietgens DDS forsvinde.

Ledelse og funktionærforhold fra 1958.

Fabrikkens leder var fabriksbestyrer og næstkommanderende var underbestyrer, begge havde en ingeniøruddannelse.

Fabriksbestyreren blev fra ca. 1985 fabriksdirektør og underbestyreren blev fra ca. 1962 overingeniør.

Ingeniørstaben, der i 1958 var på 2 mand, blev i forbindelse med de store projekter i 1962-1963 udvidet til 4-5 ingeniører.

Fabriksbestyrer/Fabriksdirektører fra 1958 til fabrikkens lukning:

Indtil 1. Maj 1958	*Svend Witzansky.*
Fra 1958-1979	*Aage Stampe Sørensen.*
Fra 1979-1987	*Kjeld Hartmann Jørgensen.*
Fra 1987-1991	*Erik Rosendal Hansen.*
Fra 1991-1993	*Jacob Steffen.*

Maskinmesterstaben var i 1958 incl. første-maskinmester på i alt 3 mand. De følgende år kom staben op på i alt 8-9 mestre:

1. Maksinmester var indtil 1960	*Hemmingsen.*
Fra 1960-1964	*Helmuth Petersen.*
Fra 1964-1966	*C. Ringaard.*
Fra 1966 til fabrikkens lukning	*Helge Østergaard.*

Sukkermesterens primære opgave var at antage, placere og lede alle ufaglærte medarbejdere både i og underfor kampagnen.
Sukkermesterstillingen blev nedlagt ca. 1976.
Sidste sukkermester var H. Weis Andersen og 2.sukkermester Roman Fafara.

Stillingsbetegnelsen sukkermester blev senere anvendt i anden sammenhæng.

Roeafdelingen, der havde kontakten med dyrkerne og styrede tilførslen af roer til fabrikken, blev ledet af forvalteren og en forvalterassistent, som begge var uddannede agronomer.
Forvaltere fra 1958 til fabrikken lukkede:
Erik Clausen, Jens Østergaard og Per Hansen.
Forvalterstillingen blev senere ændret til roekonsulent.

Ledelse af administrations- og lønningskontor fra 1958 var:
Indtil 1962 bogholder Petersen
Fra 1962-1966 bogholder Anker Holager.
Fra 1966-1979 fuldmægtig Poul Henriksen.
Fra 1979-2000 kontorchef John Danielsen.

Med ingeniører, maskinmestre. formænd, kontorpersonale, tekniske tegnere og assistenter udgjorde den samlede funktionærstab i 1980-erne ca. 50 personer.

Fra fabrikkens start var tjenesteboligen for fabriksbestyrer, ingeniører, 1. maskinmester, bogholder og forvalter også en ”tvangsbolig”. Grunden til dette var, at disse funktionærer ifølge deres kontrakt var ansat i DDS til tjeneste på en af selskabets fabrikker. De skulle være indstillet på, at kunne blive udskiftet med en kollega, og til at blive overført til de forskellige fabrikker ofte med få års mellemrum. Derfor var det nødvendigt, at der var boliger til rådighed på fabrikken.
Efterhånden som funktionærgruppen blev udvidet, steg behovet for flere tjenesteboliger.
Til tjenesteboligen hørte en ”havemand”, der passede haven. Næsten hver morgen kom han og spurgte fruen, om der var brug for urter eller grøntsager.
Til tjenesteboligen hørte desuden et begreb, der hed de 3 B-er, som dækkede bolig, brændsel og belysning.

Hvis der ikke var en tjenestebolig til rådighed, blev værdien af de 3 B-er udbetalt som en fast del af gagen.

Fra ca. 1975 aftrappedes ordningen med tvangsbolig i takt med hus- og boligmarkedets udvikling, hvor folk foretrak egen ejerbolig.
Herved forsvandt det specielle, og måske til tider lidt lukkede miljø, som kendetegnede livet ved at bo på en sukkerfabrik.
Det at være barn og at vokse op i et sådant fabriksmiljø var anderledes og meget spændende. Det var jo ikke alle børn, der havde et helt fabriksområde som legeplads, hvor de om vinteren havde bassiner til skøjteløb, eller hvor de kunne få en køretur med en af folkene i lastbil.

Fra 1940-erne kontrollerede toldvæsnet mængden af det sukker, der dagligt blev produceret, hvilket betød, at der hele kampagnen igennem var en tolder til stede.
Efter kampagnen afholdt fabrikkens ledelse en sammenkomst for toldinspektøren og de toldere, der havde haft "vagterne". Det blev kaldt Toldergildet.

For at markere/fejre kampagnens afslutning fortsatte disse sammenkomster imidlertid efter toldkontrollens ophør, nu under navnet kampagnegilde. Først med deltagelse af toldinspektøren og en mindre stab af fabrikkens funktionærer. Fra ca. 1960 øgedes kredsen af gæster til at omfatte samtlige funktionærer samt byens postmester, stationsforstander, borgmester, kommunaldirektør, stadsingeniør med flere, samt roedykerforeningens formand.
Indtil Hotel Saxkjøbing lukkede blev gilderne normalt afholdt her.

Fra 1958 har følgende været formand for roedyrkerforeningen:
Rasmus Bentsen, Majbølle, Ejgil Petersen, Tårs, Klaus Stenteberg Olesen, Holeby, og Erik Thiesen, Maribo.

På kampagnens sidste dag i december 1991 blev samtlige medarbejdere indkaldt til møde i kantinen kl. 9.00.

Danisco- direktør Mogens Grandborg meddelte her, at det var besluttet at indstille produktionen på Saxkjøbing Sukkerfabrik.
Denne meddelelse kom som et chok for samtlige medarbejdere og for hele Sakskøbing.

Under den sidste kampagne i 1991 blev der arbejdet med planer om, at samle al detailpakning af sukker samt produktion af flormelis og sirup i de nu tomme fabriksbygninger i Sakskøbing og at fortsætte med styksukkerproduktionen her. Disse planer blev desværre skrinlagt, og dermed var det definitivt slut med den igennem 82 år på Lolland-Falster så kendte **Saxkjøbing Sukkerfabrik.**

Der blev kørt i alt 82 kampagner på fabrikken i Sakskøbing.

Saxkjøbing Sukkerfabrik 1992 -2001.

Virksomhedens navn var fra 1. januar 1993 Dan Sukker Sakskøbing.

I 1992 blev der for enden af siloerne opført en bygning med anlæg til modtagelse af sukker fra tankbiler og til indlagring i siloerne.
Alle 3 siloer blev hvert år fyldt med sukker fra Nykøbing og Nakskov, ca. 40.000 tons.

Produktionen af styksukker fortsatte indtil 1997.

I den ene halvdel af sukkerlageret blev der installeret møller og pakkemaskiner til produktion og pakning af flormelis i henholdsvis ½ kg pakker og 25 kg papirsække.
Der blev her arbejdet i 3-skift med 4 mand pr. skift.
Den årlige produktion på ca. 20.000 tons blev hovedsageligt leveret til det danske, norske og svenske marked.

På grund af vekslede afsætning, blev sukker i 1000 kg plastsække pakket periodevis. Til at udføre dette arbejde blev der fra firmaet Klemmensen og Nielsen, Nykøbing F. udlejet 2 mand.

Der var løbende afsendelse af sukker i tankbiler til Norge.

Over en periode på et par år blev der til Hamburg leveret ca. 12.000 tons sukker løst i tyske banetankvogne. Partiet blev købt af et tysk firma, som pakkede det i sække med henblik på videresalg.

Der blev i Sakskøbing produceret instant-sugar indtil 1996. Herefter blev anlæg og produktion overført til Sverige (Arløv).

Til udførelse af diverse mindre reparationer og til de daglige vedligeholdelser, var en smed ansat i dagvagt.
Da Dan Sukker København lukkede i 1992, blev den store hal til foderpiller langs Nykøbingvej indrettet til lagring og ekspedition af sukker.

Til lagerarbejde, ekspedition og regnskab samt daglig ledelse var ansat i alt 4 mand.

Saxkjøbing Sukkerfabrik 2001-2010.

I år 2001 købte Martin og Pia B. Skibsted Saxkjøbing Sukkerfabrik og gik i gang med at renovere bygningerne.
Fabrikken gennemgår en løbende udvikling til et aktivt erhvervsområde.

Kilder:

Aage Henriksens erindringer 1958-1992
Pia og Martin Skibsted
Sakskøbing Lokalhistoriske Arkiv
Rene Larsens fotosamling.

Luftfoto ca. 1953 af Saxkjøbing Sukkerfabrik.

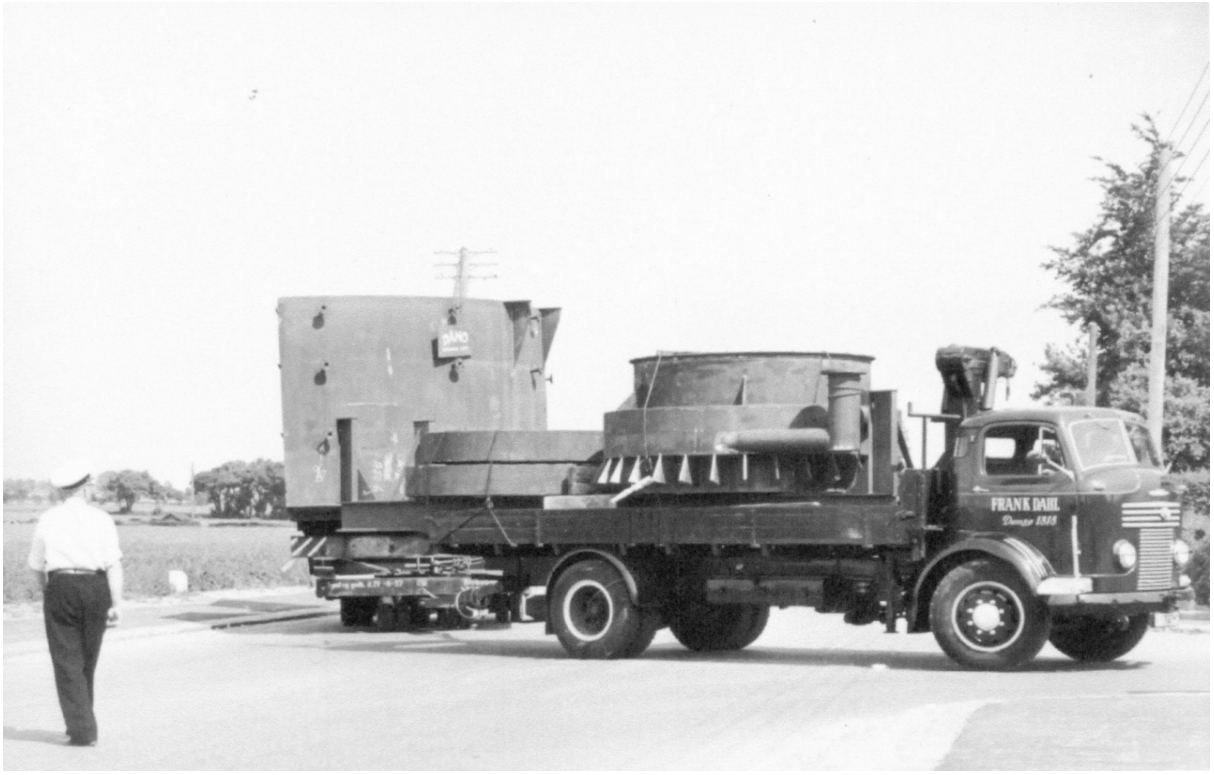

Nyt udstyr på vej til fabrikken, foto 1960.

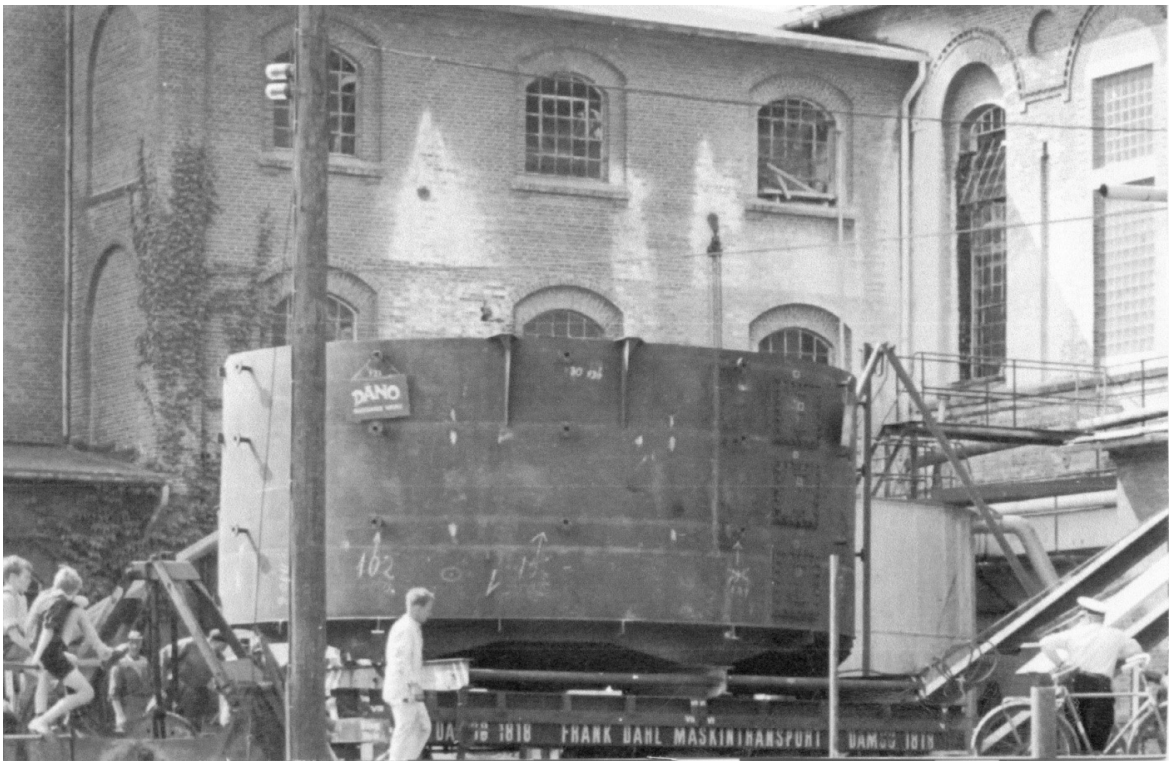

Beholderen kaldet en tykner, ankommer til fabrikken, den skulle indgå i saftrensningen, foto 1960.

Beholder på vej ind i fabrikken, foto 1960.

Anlæg for modtagelse af landevejsroer, foto ca. 1958.

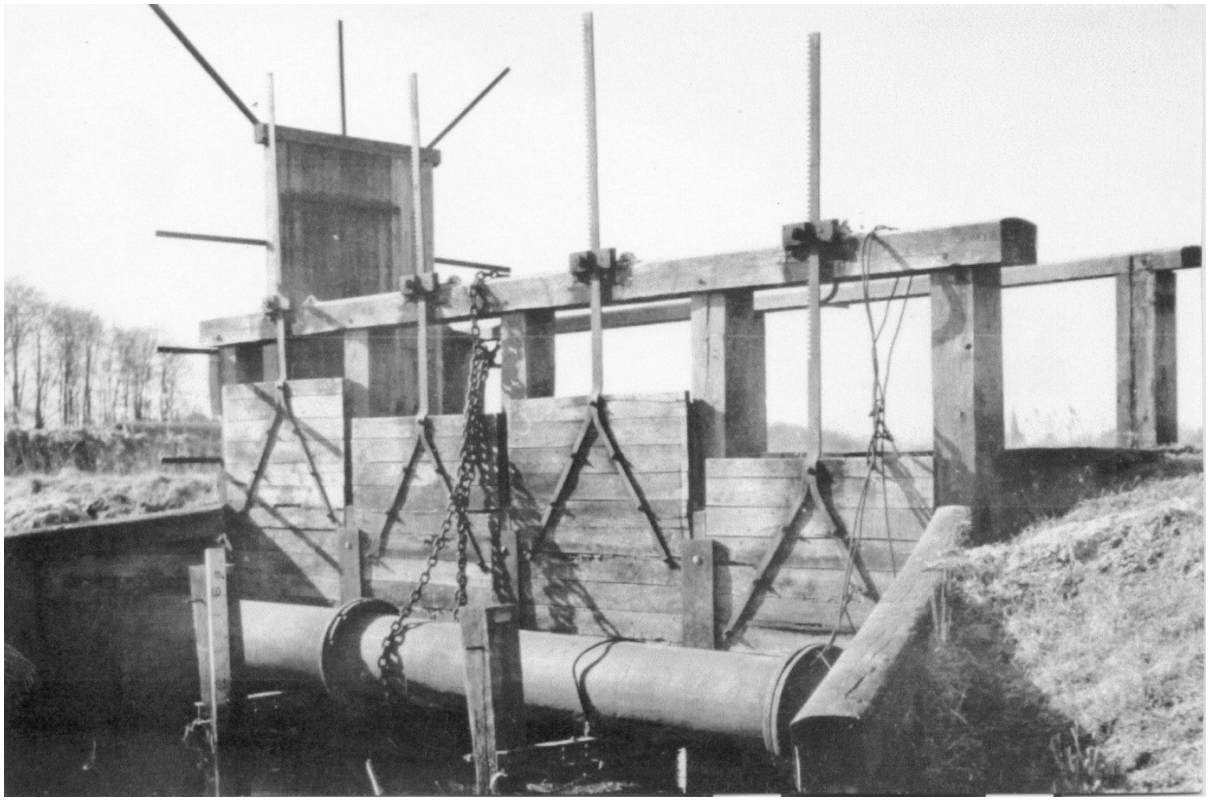

Sluse til vandindtag ved Sakskøbing å, foto ca. 1958.

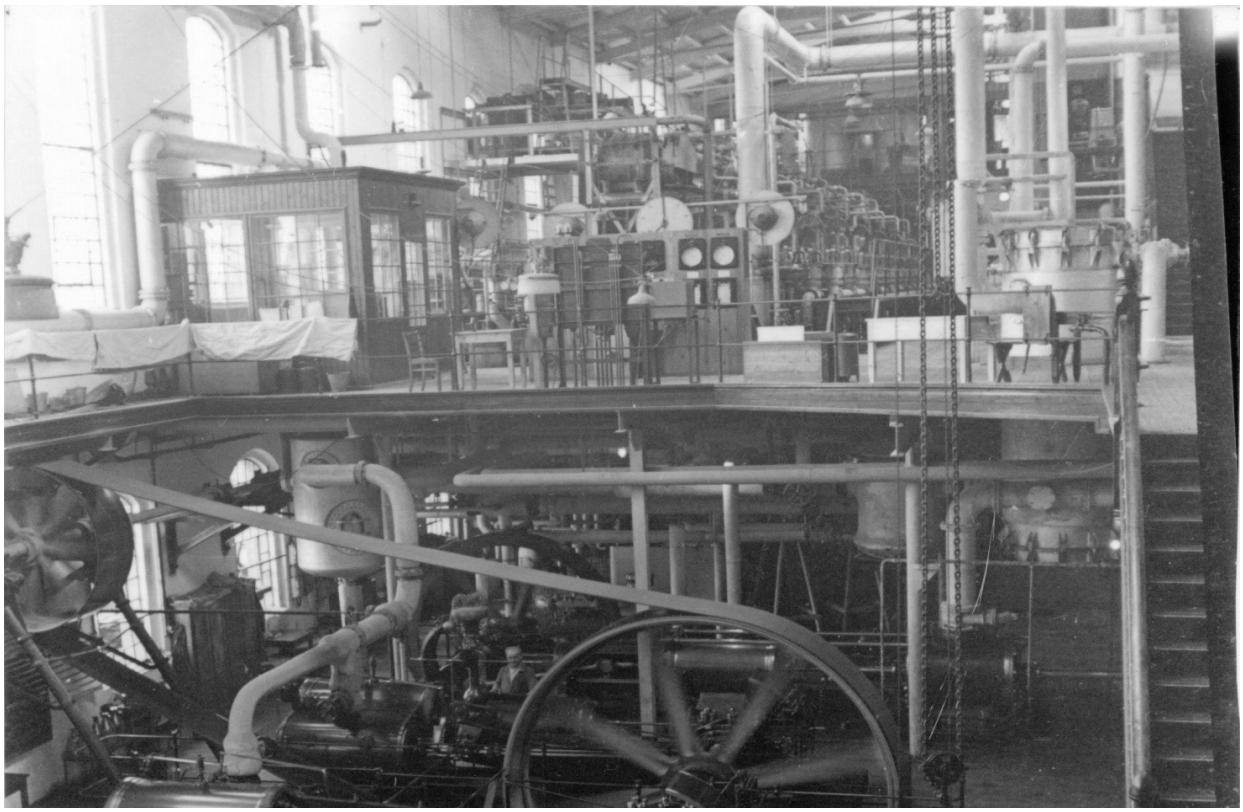

Indvendig fra fabrikken med dampmaskinen, foto ca. 1958.

Indvendig efter afmontering af dampmaskinen, foto ca. 1965.

Hovedtrappen, foroven kig ind i computerrummet, foto ca. 1974.

Den ene halvdel af sukkerbroen ankommer til Sakskøbing havn, foto 1962.

Sukkerbroen bliver lagt på plads hen over sukkerlageret, foto 1962.

Roer i depotet for landevejsroer, foto ca. 1960.

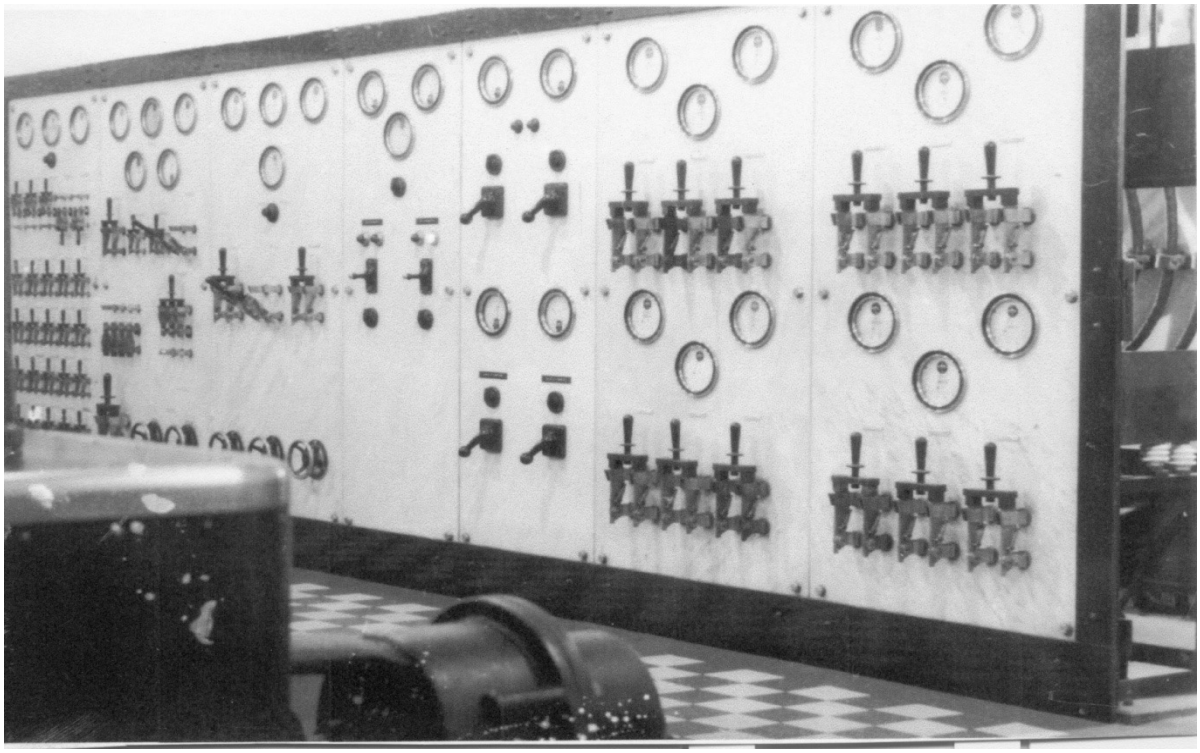

Den gamle el-tavle på fabrikken, foto 1960.

Kalkstensplads og transportanlæg for læsning af roeaffald i jernbanevogne, foto ca.1958.

Losning af roer fra jernbanevogn fra Lollandsbanen, foto ca. 1960.

Trærende og rørledning for vand over Sakskøbing å, foto ca. 1959.

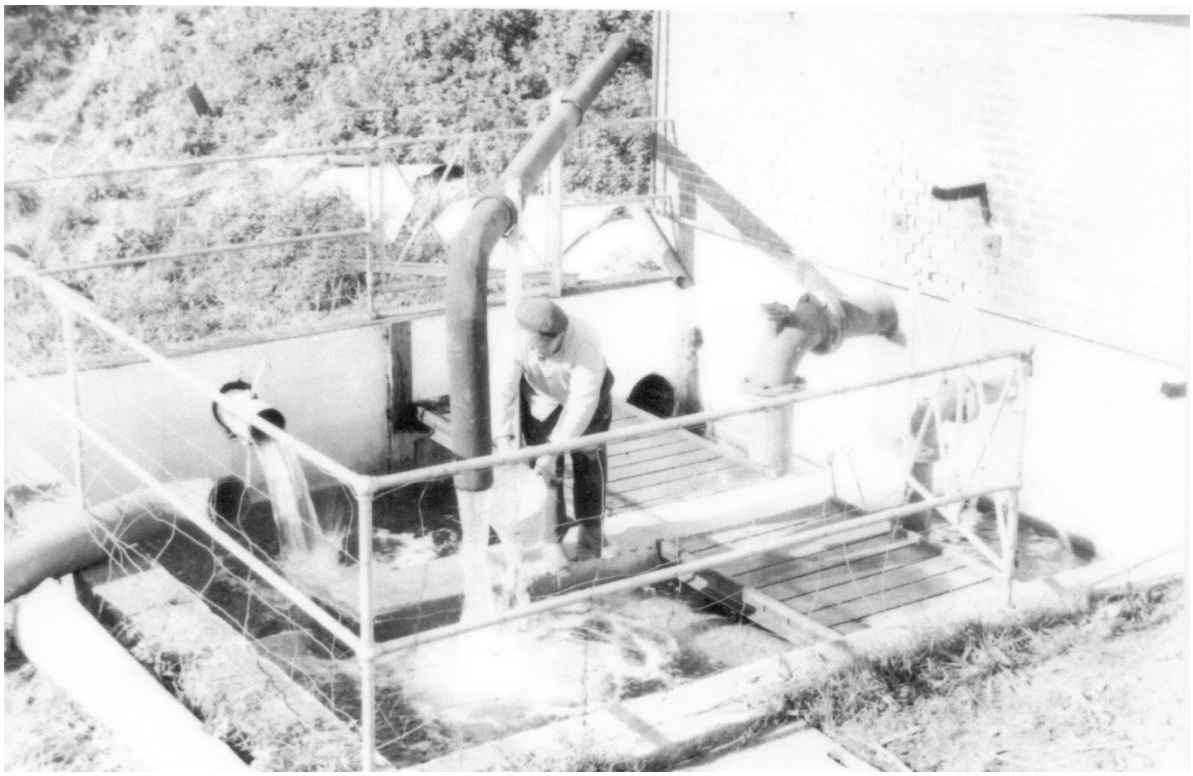

Vandinstallation for rent vand fra boringer, foto ca. 1960.

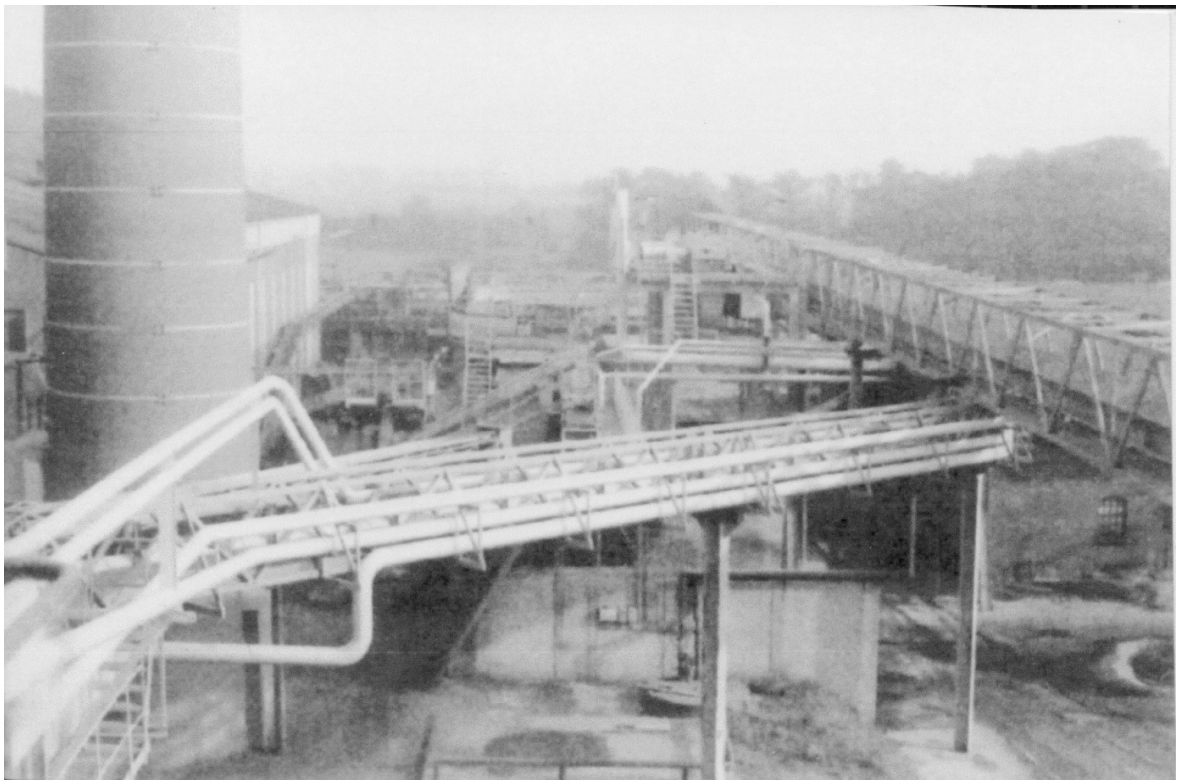

Diverse rørinstallationer på fabrikken, foto 1962.

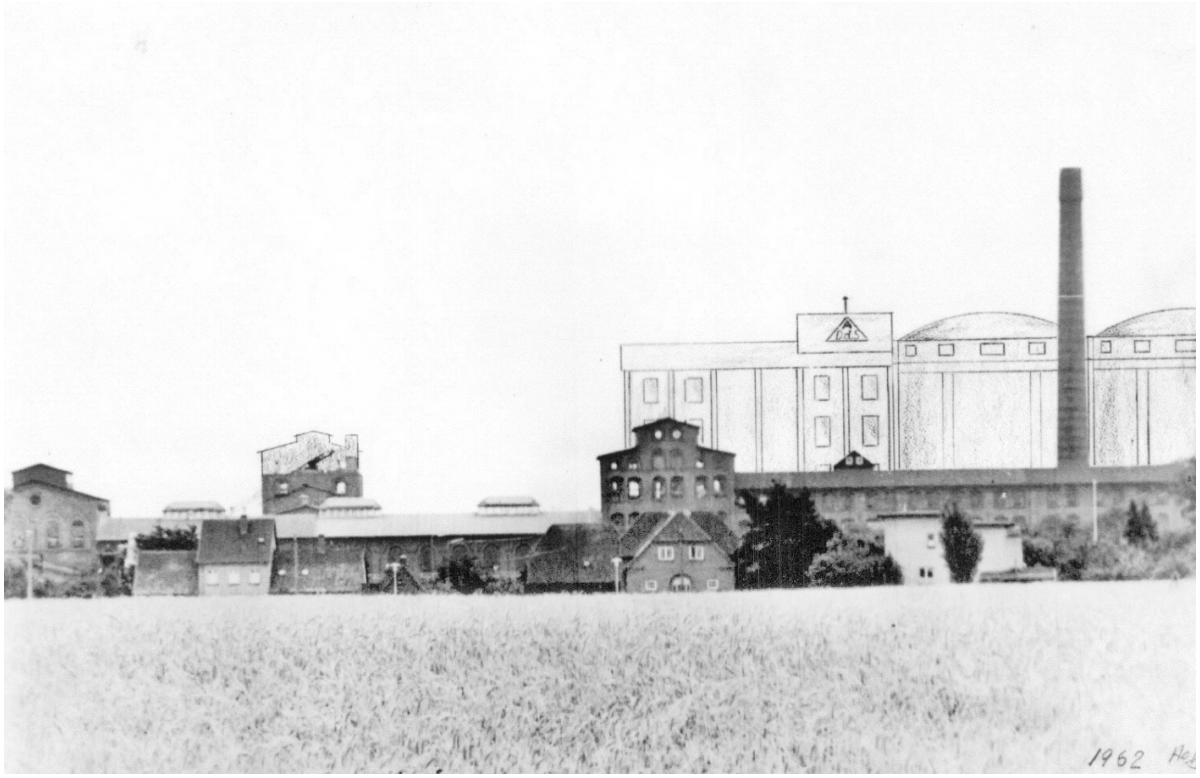

Sådan vil pakkeribygning og siloer komme til og se ud i 1963, tegning/foto 1962.

Byggeriet af pakkeribygningen er i gang, foto efteråret 1962.

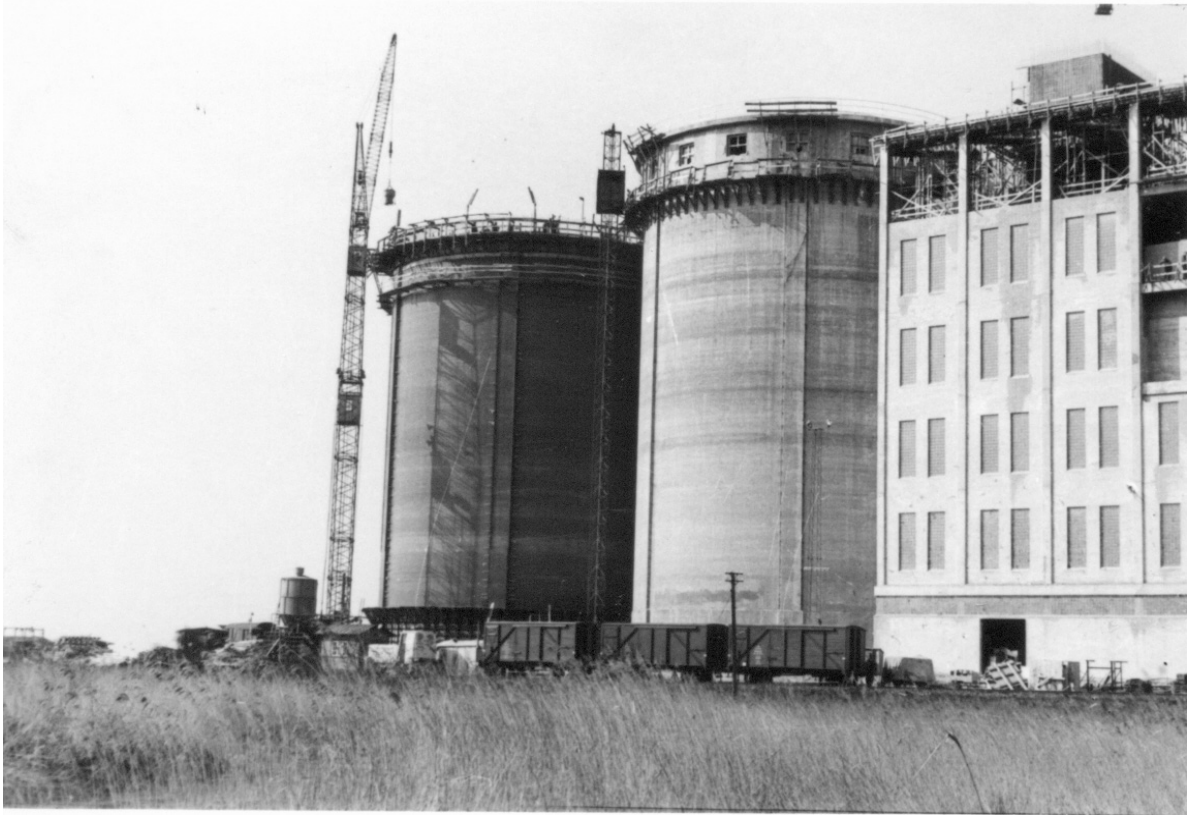

Byggeriet af pakkeribygning og siloer godt på vej, foto 1963.

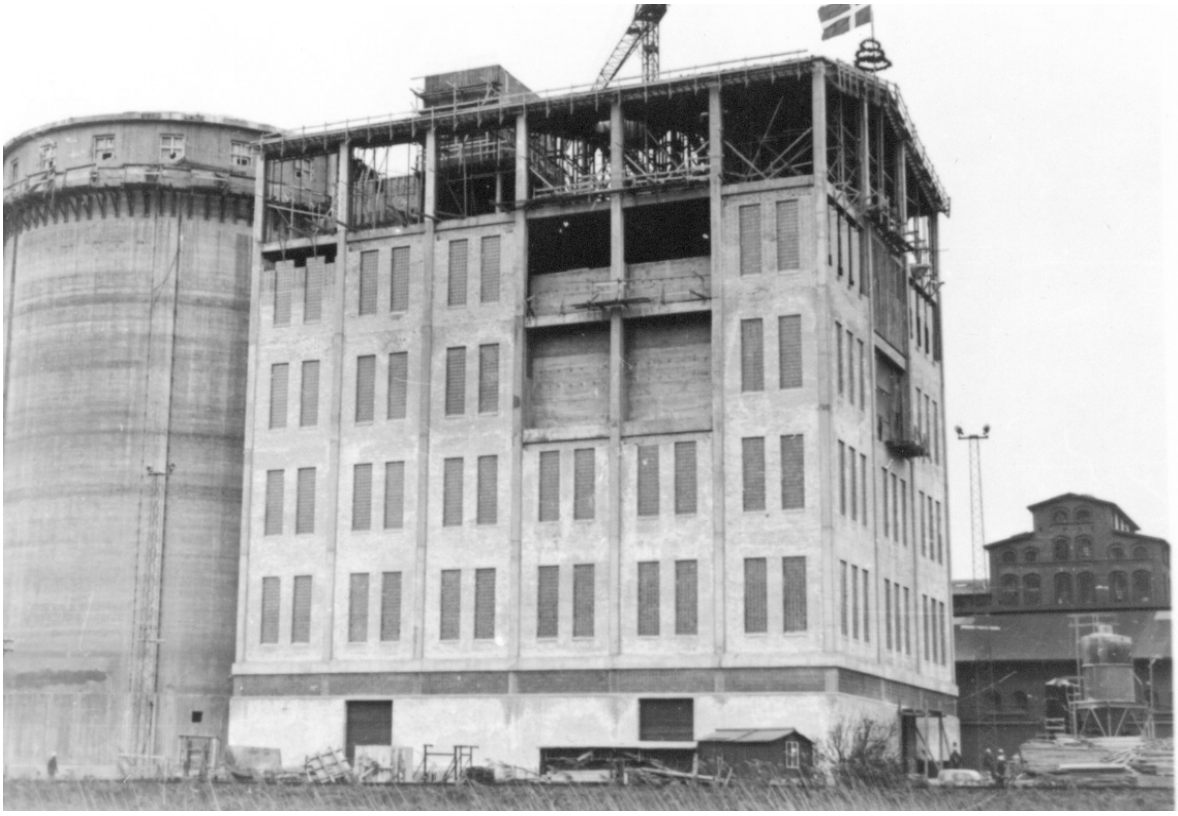

Rejsegilde på pakkeri og siloer, april 1963.

Direktør Knud Højgaard fra firmaet Højgaard og Schultz holder tale ved rejsegildet 1963.

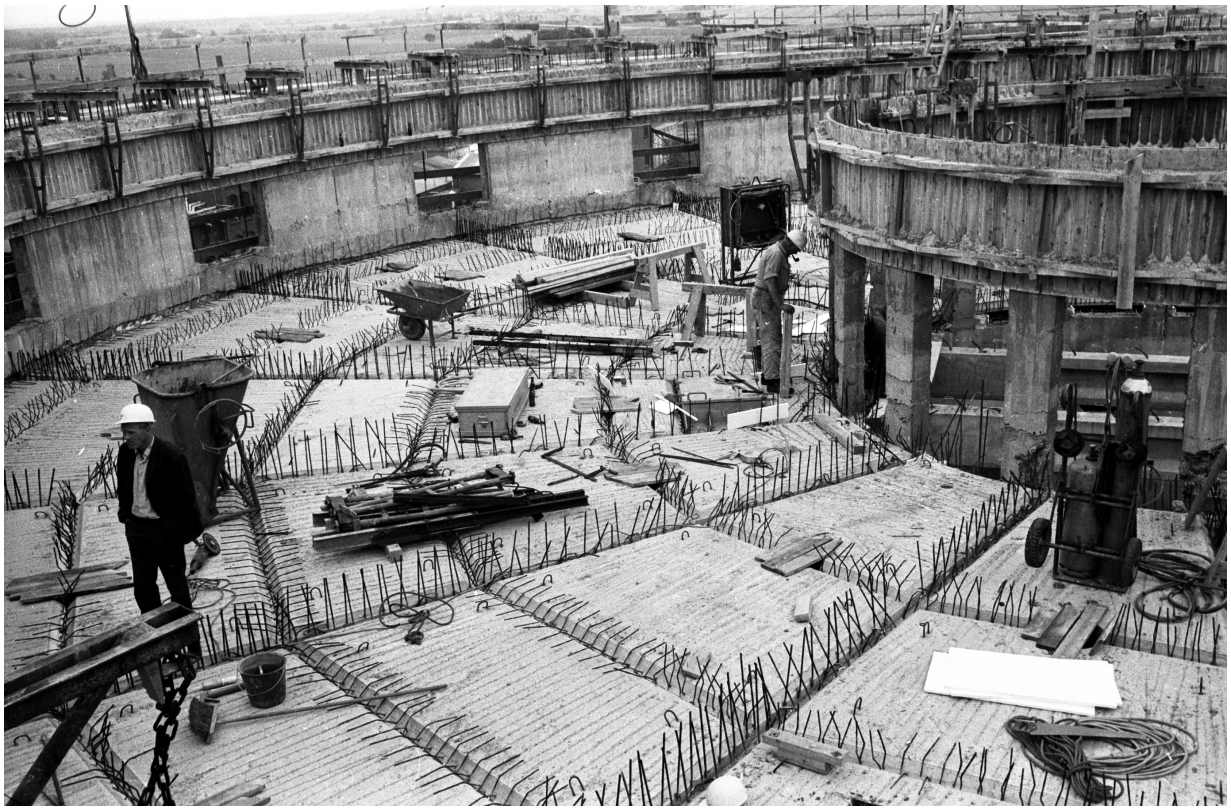

Bunden i silo 3 klar til støbning, foto 1972.

Toppen af silo 3 er ved at være lukket, foto 1972.

Toppen af de 3 siloer, foto 1972.

Siloer og pakkeribygning, foto 1973.

Roetog på fabriksområdet, foto 1965.

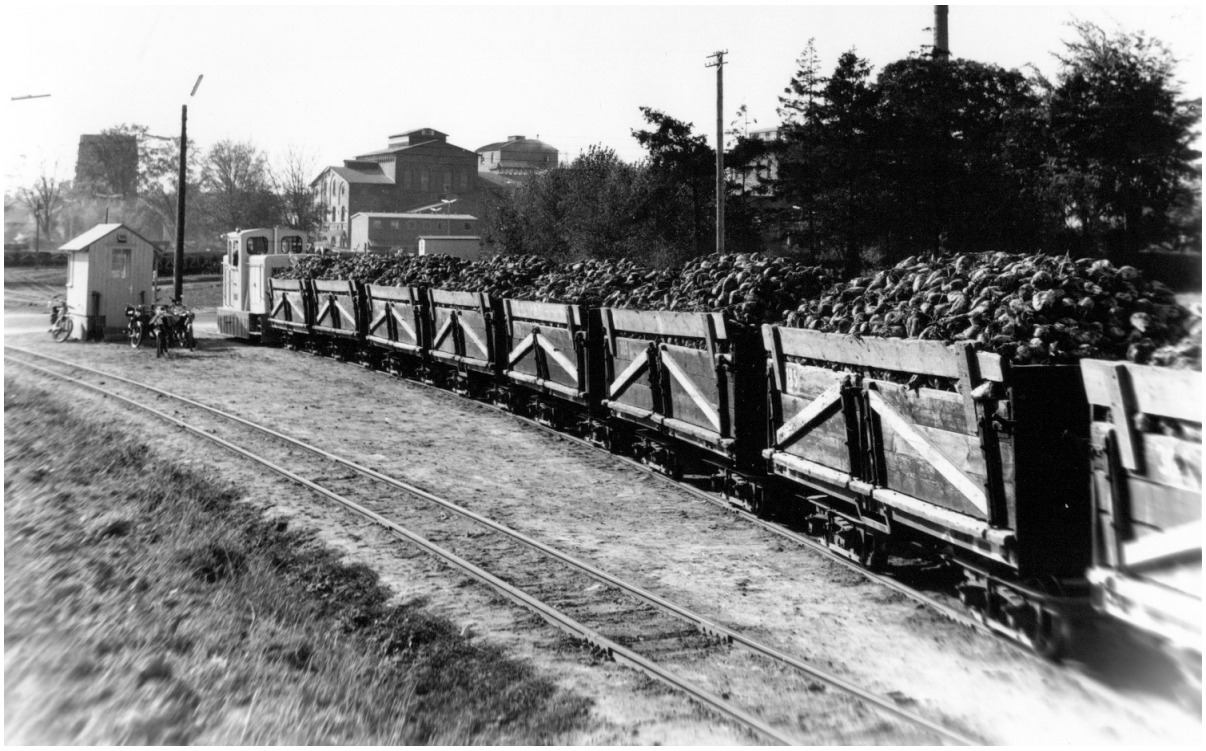

Et af de sidste roetog, foto 1965.

Der bliver skiftet spor ved vejerboden, foto 1965.

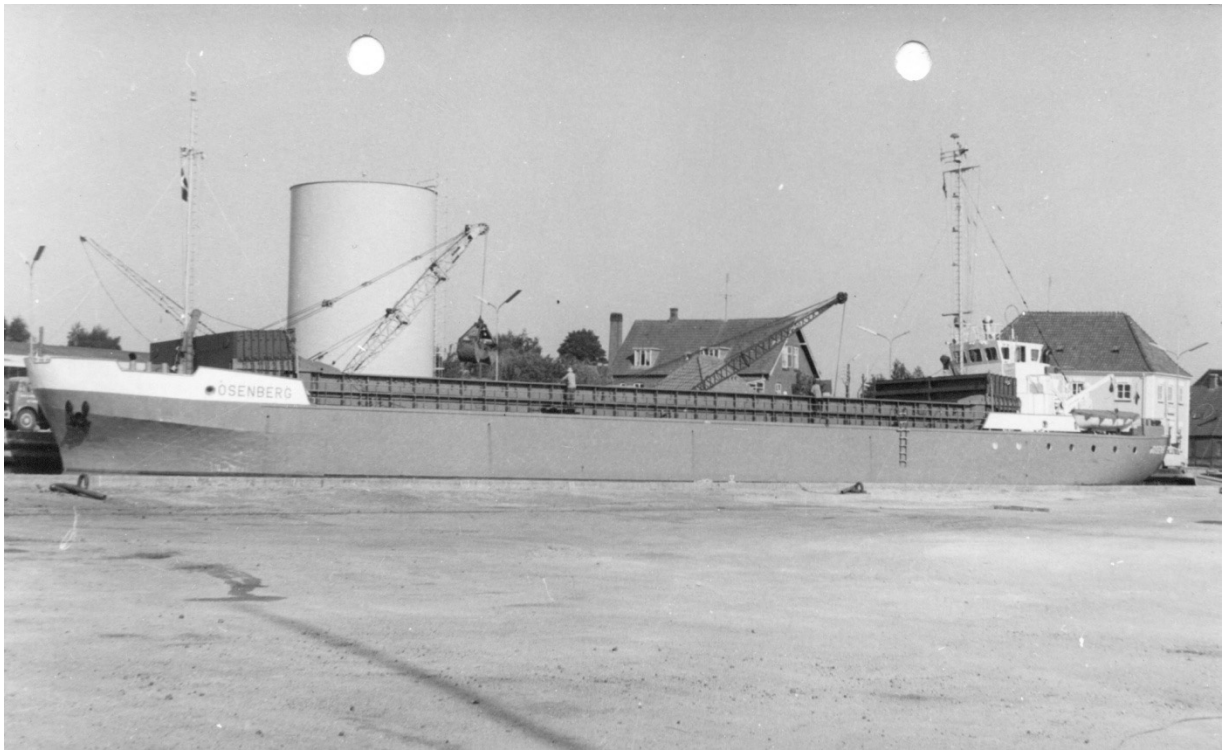

Skibet Osenberg losser materialer til Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 1979.

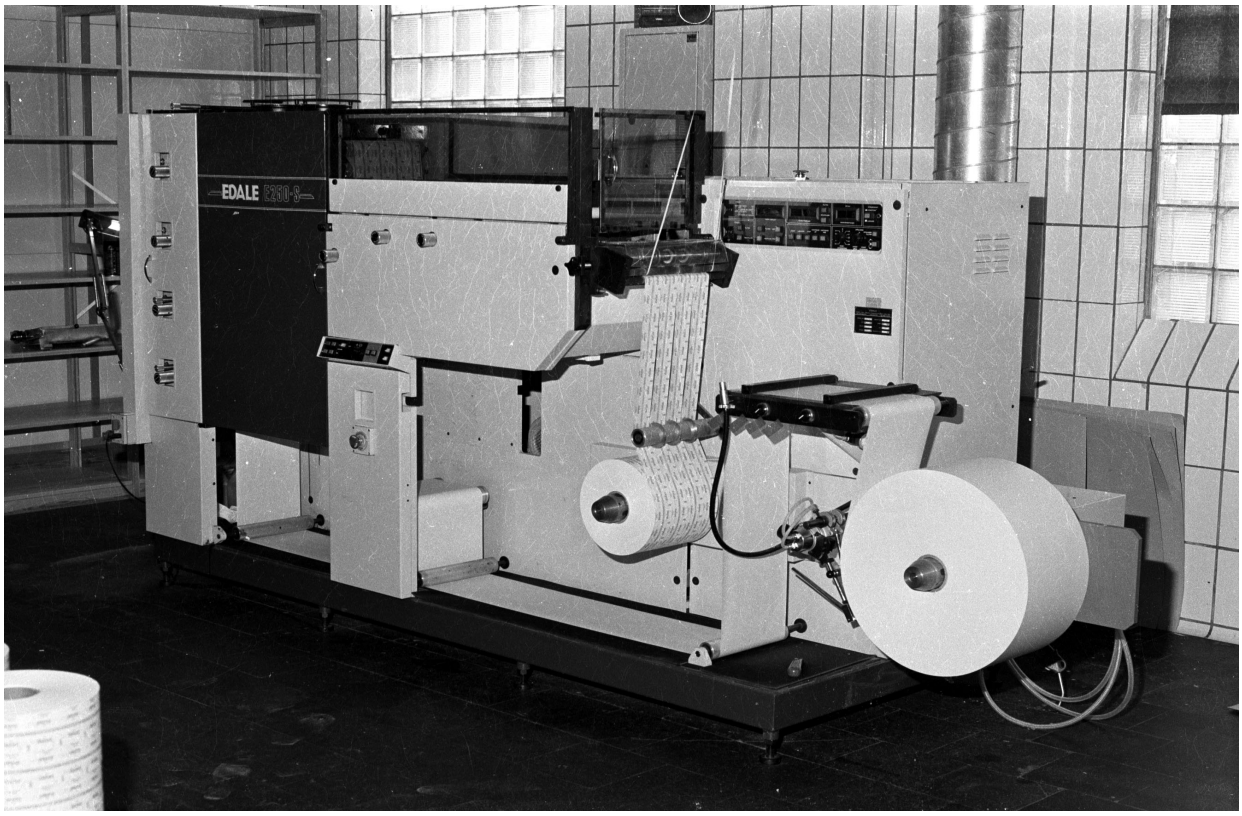

Trykkeriet i pakkeribygningen, foto 1990.

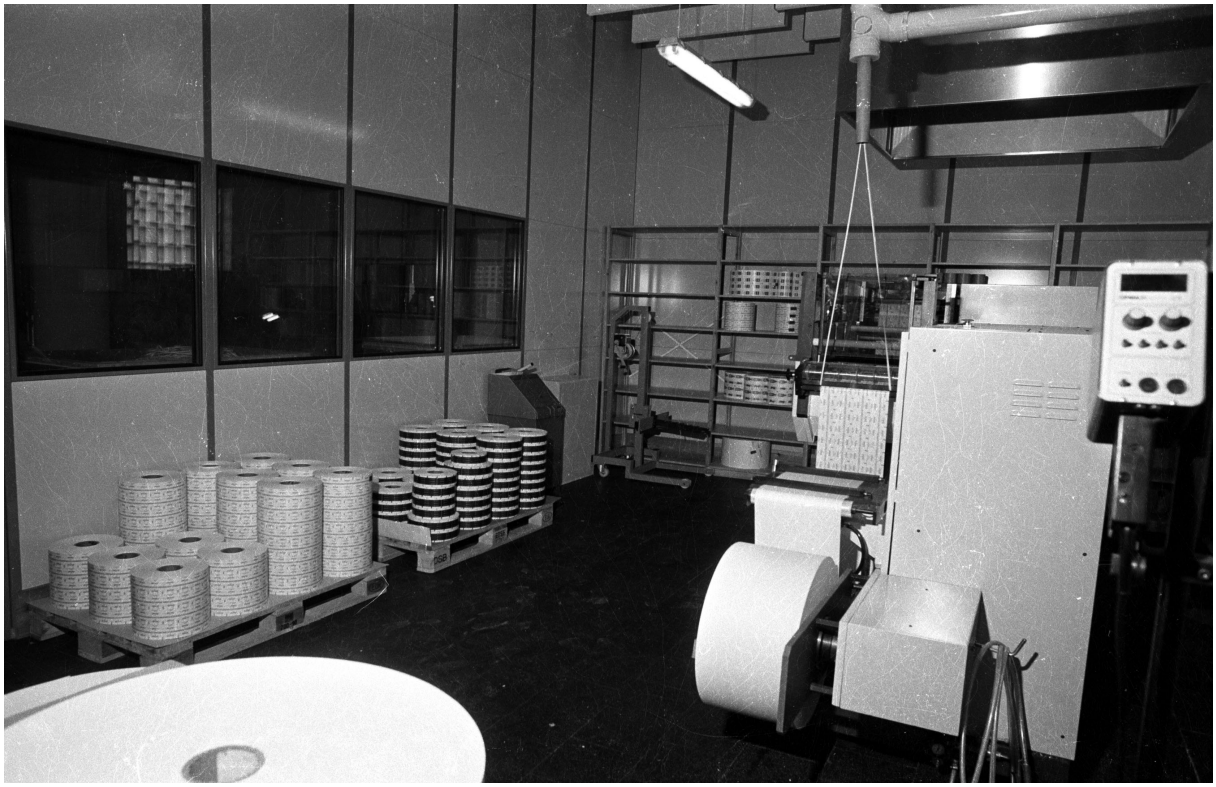

Trykt emballage i trykkeriet, foto 1990.

De nye sukkertankbiler i DDS - logo, foto 1990.

Udvalg af små sukkerpakninger og poser med hjemmetrykt emballage,

foto 1990.

Udsigt over bassinerne fra fabrikken, foto ca. 1960.

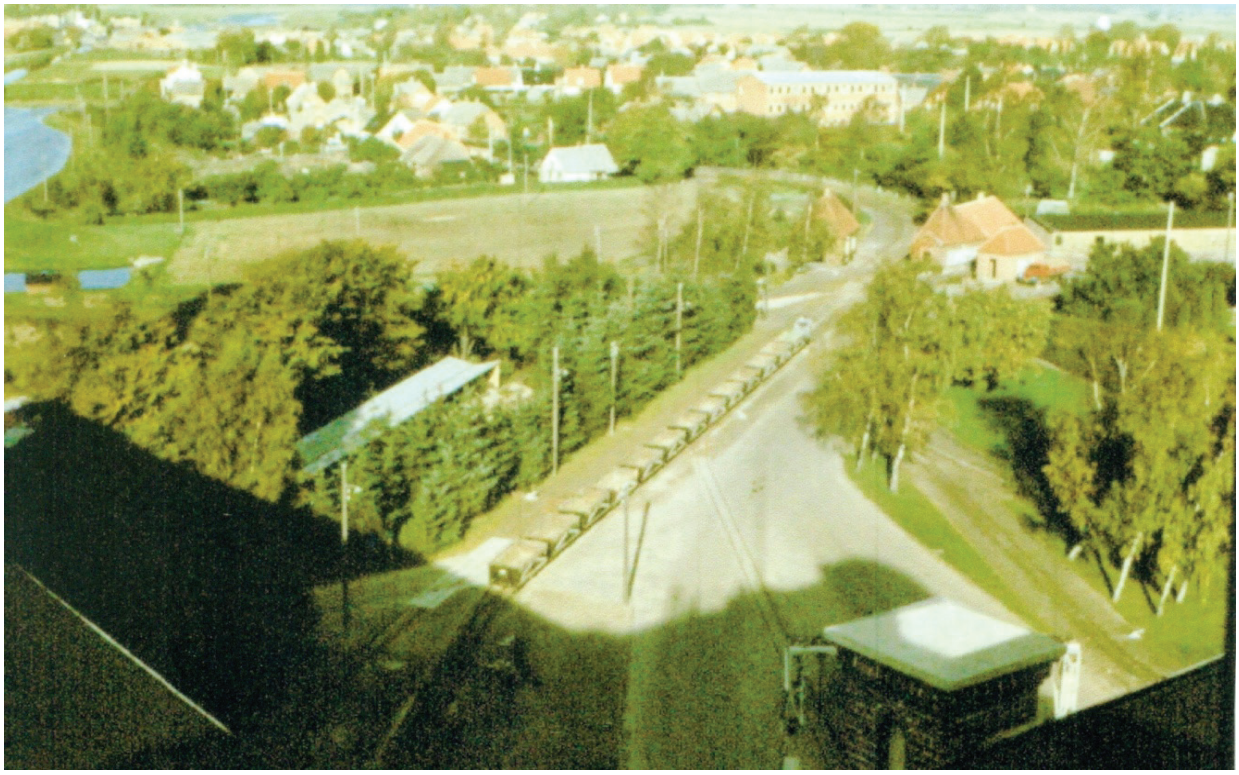

Udsigt fra tårnet på sukkerhuset, foto ca. 1959.

Sukkerskibet Gustav i Sakskøbing havn, ca. 1961.

Den nye tromle til tørreriet på vej fra havnen til fabrikken, foto 1985.

Der er pyntet op i fabrikken med nyudsprungne bøgegrene sidste dag før pinse, foto ca. 1968.

Luftfoto fra kampagnen 1985, DSB-banevogne foran perronen fortæller, at der besøg af gæster i særtog.

Fhv. fabriksbestyrer Aage Stampe Sørensen og daværende Kjeld Hartmann Jørgensen får sig en snak ved fabrikkens 75 års fødselsdag den 10. oktober 1985.

Hovedindkørslen til fabrikken, foto ca. 1990.

Der leveres sukker til Tyskland i DB-tankvogne, foto 1996.

De 3 sukkersiloer med nybygning for modtagning af sukker i tankbiler, foto 2004.

Fabrikkens rangerlokomotiv, foto 2009.

Spornet og perron ved pakkeriet, foto 2009.

Tidligere sukkerhus og kedelhus fra vest, foto 2009.

Siloer og pakkeribygning, foto 2010.

Ny indgang til Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Ny kontorbygning på fabrikkens område, foto 2010.

Bygning på Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Hovedbygningen på Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Lagerbygning på Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Sukkertoppen på Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Beboelsesejendom på Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.

Indgangspartiet til Saxkjøbing Sukkerfabrik, foto 2010.